

Imperialisme Arendt en Mbembe-5

Maieutiek najaar 2023
Petra Bolhuis

1

Panbewegingen en totalitarisme

- Panslavisme en Pangermanisme zijn in 1880 bewegingen geworden die Europa beïnvloeden.
- In tegenstelling tot een nationalistische staat zijn dit groepen die zeggen; je kunt bij ons horen én niet onze taal spreken én niet op ons grondgebied wonen. (162) Stamnationalisme speelt hier een doorslaggevende rol.
- Rancune tegen de regering én rancune tegen mensen die ook claimen uitverkoren te zijn of een groep vormen zonder land. Joden, die eerst lid konden zijn van het Oud Duitse verbond, worden nu geweerd.
- Gemeenschappen gaan hier over grenzen heen van natiestaten en zijn gebonden aan afkomst en erfelijkheid. Het narratief bepaalt wie erbij hoort en wie niet en dat blijkt veranderlijk en onzeker.

Maieutiek 2023

2

2

Hoe het werkt:

- Continentaal is er overeenkomst tussen bestuur nodig als je macht over je buren wilt uitoefenen, de overzeese imperialistische gebieden kon je domweg anders besturen; 'hier doen we dat niet'.
- Gevolg is dat juist op het continent het stamnationalisme heftige vormen aannam:
 - Wij- zij onderscheid op louter ideologische zielsverschillen en over grenzen heen. (158)
 - Afkeer van alle bestaande (nationalistische) instituties, alles moet stuk! (159)
 - Rookgordijn van oorspronkelijke rechten en een beroep op heiligheid die in gang gezet door het plebs diepe gevoelens konden opwekken bij het volk. (161)

Maieutiek 2023

3

3

Psychologische kenmerken

- Introvert, want gericht op de eigen ziel
- De nadruk ligt op Pseudo mystieke elementen die toekomstig zijn en niet actueel (maar de schuld daarvan ligt buiten de eigen groep)
- Men voelt zich omringd door een vijandige wereld en er moet dus totale loyaliteit zijn binnen de groep. Eén tegen allen.
- Het eigen volk is uniek en als enige in staat het menszijn te voltooien.
- Tribaal nationalisme is gevormd naar voorbeeld van de Joden als het uitverkoren, internationaal verbonden volk en tegelijkertijd ziet het tribaal nationalisme hen als de groep bij uitstek die vernietigd moet worden.

Maieutiek 2023

4

4

Dreyfus affaire 1890 versus nazisme 1930

- De zaak waarover altijd wordt gesproken als het gaat over de positie van Joden in Europa is de Dreyfus affaire eind 19de eeuw.
- Arendt zegt dat het verschil is dat toen de Joden nog dachten te kunnen opgaan in het gewone burgerschap. Joden hebben zich toen niet verzet tegen de aantasting van abstracte universele rechten. Het universele recht van na de Franse revolutie wordt hier verkwanseld.
- Het tribalisme en racisme dat hier zijn intrede doet wordt zo snel algemeen dat in 1930 de wereld niet meer ageert tegen het nazisme, zoals eind 19de eeuw werd geageerd tegen Dreyfus behandeling. Het is 'genormaliseerd'.

(Vergelijk het verschil in reacties in het publiek domein op Nixons leugens tijdens Watergate 1972 en Trumps leugens in de 21ste eeuw)

Antisemitisme en Zionisme

- De Dreyfus affaire, die in 1894 begon wordt vaak ook gezien als directe aanleiding om de Zionistische beweging op te richten.
- Theodor Herzl schreef in 1896 '*Der Judenstaat, Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage*'. In 1897, kwamen ongeveer tweehonderd Joden samen op een conferentie in het Zwitserse Bazel voor het 'Eerste Zionistische Congres'. De Oostenrijkse filosoof Nathan Birnbaum (1864-1937) introduceerde in 1890 de term 'zionisme' in het tijdschrift Selbstemanzipation.
- Het tribale nationalisme van de panbewegingen is volgens Arendt de eerste vorm van Jodenhaat die losstaat van alle feitelijke –politieke, sociale of economische ervaringen betreffende het Joodse volk. (165) Daarmee vormt het de motor van de ontwikkeling van het totalitarisme.

Wet en recht zijn geen natuur

- Arendt ziet de mens als een onnatuurlijk ethisch wezen. De menselijke ethiek is niet gegeven. Natuurlijk zijn wij ook natuur, maar wij komen los van wat de natuur ons biedt doordat we abstracties kunnen bedenken die we rechtvaardiger vinden dan natuurlijk toeval.
- Vandaag de dag zou ik eerder zeggen dat de potentie tot ethiek wel een natuurlijke oorsprong heeft, maar de specifieke inhoud niet.
- Dat 'onnatuurlijk gebruik van het natuurlijke' maakt ook dat beslissingen op grond van recht, wet en instituties niet gemakkelijk aan te voelen zijn, omdat er altijd een spanning is tussen gelijkheid en verschil en tussen individu en gemeenschap en tussen korte en lange termijn.
- Populistische bewegingen doen alsof de natuur de weg wijst naar een goede en eerlijke wereld en koppelen dit aan uitverkorenen (wij) en overbodigen (zij). In het imperialisme en racisme wordt ressentiment leidraad en worden haat en geweld tegen 'de anderen' normale natuurlijke verschijnselen waaraan gevolg moet worden gegeven opdat de evolutie ruimte krijgt om haar ding te doen.

Maieutiek 2023

7

7

Imperialisme doet zich voor als een natuurlijk proces

- Imperialisme begon als een uitbreiding van gebied door ondernemers en avonturiers. Continentaal leunt het imperialisme - van centraal belang voor totalitaire bewegingen- op de panbewegingen;
 - Tribaal nationalisme dat grenzen van staten overschrijdt,
 - Er is een wij-zij op grond van een aanleg of een ziel,
 - Het narratief voorspelt een natuurlijk evoluerende manifestatie van dat onderscheid wereldwijd,
 - Wie het nu al ziet is visionair, of zijn de schellen van de ogen gevallen,
 - Vooruitgang is alles wat aan die natuurlijke beweging bijdraagt: instituties zijn alleen goed als ze deze beweging bevorderen en wetenschap is alleen waarheidsgetrouw als het deze theorie bevestigt.

Maieutiek 2023

8

8

Als 'natuur' de ethiek gaat bepalen

Arendt legt uit dat traditioneel rechteloosheid en arbitraire machtsuitoefening gezien worden als deel van tirannie, terwijl rechtmatig bestuur binnen de grenzen van de wet opereert. Totalitarisme blaast dit onderscheid op.

Het ideologisch narratief van wat totalitarisme wordt, zegt dat er bovenliggende 'natuurregels' zijn waaraan iedereen moet voldoen en de totalitaire inspanning is gericht op het vormen van mensen naar dat patroon. Waar normale wetten en regels spontane bewegingen (impulsen) van mensen moeten indammen om ongelukken te voorkomen, worden de impulsen nu uitdrukking van de gewenste natuurlijke beweging. "terreur is de uitdrukking van de wet van beweging" waarschuwt Arendt.